

under kreditsystemer til særlig ulempe for Sydens plantageejere som »råvareproducenter«; og den negative betalingsbalance for kolonierne med den stadig mindskede pengemængde i cirkulation, mens befolkning og handelsvolumen voksede stærkt). Han interesserer sig dernæst for socialhistorien (sociale og regionale spændinger, magtstrukturer i de enkelte kolonier, de kirkelige forhold, mv.). Man mærker han er forfatter til *Sam Adams, Pioneer in Propaganda*, 1935: de radikale »patrioter« venter hele tiden på en lejlighed, skaber den ev. selv gennem optøjer, hvad der var forholdsvis nemt eftersom den engelske ordensmagt var svagt udbygget. Videre er Miller stærk i det institutionelle (gubernørens forhold til »assembly«, handels- og navigationslovenes administration, retsmaskineriet, etc.), og han ofrer megen plads på opinionen (*The Public Mind*) i England som i Amerika. Dette skyldes at bogen bygger på arkivmaterialer i de enkelte kolonier og i England, men dernæst i imponerende grad på aviser og pjecer.

Miller viser på overbevisende måde hvorledes problematikken omkring moderparlamentets overhøjhed i forhold til de koloniale assemblies hjemme i England repræsenterede en trusel mod »virtual representation«, pocket boroughs, og dermed den forældede magtstruktur i England. Det amerikanske problem spillede således ind i den begyndende radikale uro derhjemme (Herbert Butterfields beskrivelse af den radikale National Association som forløber for bl. a. Chartisterne i 1830'erne i *George III* (1950) er delvis foregrebet her).

Af særlig interesse er Millers beskrivelse af de amerikanske Whiggers sporadiske forsøg på at formulere sig frem til en Commonwealth ordning. De havde dog svært ved at få kontakt med de engelske Whigger, hvis partidannelse var så udvasket (hvad Kongen netop udnyttede til at styre gennem Parlamentet ved bestukne »King's Friends«, efter nogenlunde samme model som Walpole og Newcastle), og som iøvrigt næsten alle var af den opfattelse at Parlamentet måtte være Imperiets øverste myndighed, – det der mere end noget andet medførte Revolutionen.

Miller er ikke nogen egentlig tesis-skribent; hans hovedsynspunkt er dog at Uafhængighedskrigen ville være kommet før eller senere, men Georg III og hans Tories accelererede en udvikling ved at bringe det mangeartede konfliktstof i *focus* i den kritiske periode efter 1762.

Det skal føjes til at bogen naturligvis har et kapitel om Uafhængighedskrigen som »social revolution«, og derudover et ideologisk betonet forord om den amerikanske revolution som inspiration for senere revolutioner: det er tydeligt skrevet med den »tredie verden« in mente, men burde sikkert have været undladt i en ellers forbilledlig bog.

ERIK ARNE HANSEN

ROBERT ERIC FRYKENBERG: *Guntur District, 1788–1848. A History of Local Influence and Central Authority in South India*. Oxford University Press, 1965. 244 s. 45 sh.

I den periode, som professor Frykenberg beskæftiger sig med, nåede det engelske embedsmandskorps i Indien aldrig op over et trecifret tal. Alligevel styredes

3/5 af det indiske kontinent i det engelsk ostindiske kompagnis navn, og skatterne opkrævedes selv i de fjerneste landsbyer på kompagniets befaling. Professor Frykenberg beskæftiger sig ikke så meget med den engelske politik i Indien og hvorledes denne blev til, men han har til gengæld forsøgt at give et billede af, hvorledes regeringens beslutninger kunne og blev ført ud i livet. At de engelske beslutninger ikke altid blev ført ud i den ånd, i hvilke de var ment, kan næppe undre, men den afstand mellem teori og praksis, imellem mål og midler, som Frykenbergs bog afslører, virker som lidt af et chock. Hvis forholdene i Guntur svarede til forholdene i andre dele af Indien på samme tid, måtte man konkludere, at Englænderne takket være deres militære overlegenhed nok kunne give nye samfundsgrupper eller kaster privilegier på gamle stænders bekostning, men de kunne i virkeligheden ikke gøre det ringeste for at sætte en ny og mere fremskridtsvenlig samfundsudvikling i gang. Snarere var Guntur i 1845 fattigere, ulykkeligere og mere udpint end det havde været, da englænderne 57 år tidligere overtog distriktet fra Nizamen af Hyderabad. Årsagerne var ifølge Frykenberg, og han har overbevisende dokumenteret sin påstand, at statsmagten ikke var i stand til at varetage sine interesser og hævde sin magt over for dem, der skulle føre dens beslutninger ud i livet, men som i stedet meledede deres egen kage.

Madrasprovinsen var på dette tidspunkt opdelt i 21 distrikter, hvert med omkring 1 1/2 million indbyggere. I et distrikt fandtes der en engelsk dommer og en engelsk skatteopkræver, sidstnævnte gerne med en eller to yngre assistenter. Foruden sine europæiske assistenter rådede skatteopkræveren over et stort indisk embedsmandskorps. Hvis vi medregner landsbyembedsmændene, kunne dette let omfatte flere tusinde personer. Frykenberg har nøje redegjort for dette enorme administrationsapparat og de opgaver, som det var sat til at løse.

I Guntur var der i 1827 36 mindre købstæder, 846 landsbyer og 650 flækker. Den engelske skatteopkræver opholdt sig gerne i en af de vigtigste købstæder, hvor han havde sine faste kontorer og sin stab af arkivarer, regnskabskyndige og skrivere. Distriktet var opdelt i 6 underafdelinger, taluks, med hver sin stab af embedsmænd underordnet en ahmin eller tahsildar, d.v.s. en indisk skatteembedsmand. Imellem taluken og landsbyerne var der endnu et administrativt led, nemlig de såkaldte samutus, der omfattede fra 1-24 landsbyer, og som stod under ledelse af en samatdar. At styre, administrere og føre regnskaber var, som alle andre erhverv i Indien, et kastemonopol. Forskellige kaster havde dygtiggjort sig til disse opgaver gennem mange århundreder. De vigtigste embedsmandskaster i Guntur var desastha brahminerne og niyogi brahminerne. Desastha brahminerne kom fra Maharashta, og en stor del af dem var indvandret allerede i slutningen af det 16. århundrede. Siden den tid havde de forstået at gøre sig uundværlige i distriktsadministrationen, som de beherskede gennem omfattende indberetninger og usandsynligt udviklede regnskaber. I Guntur havde de monopoliseret stillingerne i distriktskontorerne og i taluken, hvorimod indfødte niyogi brahminere havde erobret embederne i samutusen. Niyogi brahminerne var indfødte i Guntur og var i kraft af jordbesiddelser og familieband knyttet til de landsbyer, som de skulle føre opsyn med.

Hvis dette, at skaffe de oplysninger, som var nødvendige for skatteligningen af distriktet, og at føre tilsyn med selve opkrævningen, således at den fulgte de retningslinier, som øvrighedsmagten havde fastsat, overhovedet skulle være

muligt, så måtte den engelske skatteopkræver sørge for, at hans underordnede indiske embedsmænd repræsenterede modstridende interesser, som hindrede dem i ved fælles hjælp at føre ham bag lyset. Dette var ikke så umuligt, som det måske rent umiddelbart kunne se ud. Der var mange *desastha brahmin* familier, og de konkurrerede indbyrdes om englændernes gunst. Ikke destomindre må man sige, at der var to forudsætninger, som måtte være til stede, hvis det skulle lykkes for den engelske skatteopkræver hårfint at balancere imellem forskellige interesser, stænder og familier og i sidste instans være den, der holdt magtens tøjler i sin hånd. For det første måtte han være en mand af stor dygtighed og indsigt, for det andet måtte han besidde sine overordnedes fulde tillid og støtte. I Guntur lykkedes det i årene 1837–45 distriktets højeste indiske embedsmand *sheristadaren*, *desastha brahmineren* Nyapati Shashagiri Rao, at indsætte sine egne venner og slægtninge i alle nøgleposter, at udkonkurrere en anden og rivaliserende familie af *desastha brahminere* og at indgå et forbund med de lokale *niyogi brahminere*, hvis simple formål var at berige sig selv på statsmagtens og de fattige *bondekasters* bekostning. Når en sådan sammensværgelse lykkedes, til stor skade både for distriktet og for øvrighedsmagten, var årsagen ikke, at de engelske skatteopkrævere var udygtige, men at skatterådet i Madras, som førte tilsyn med de engelske skatteopkrævere, ikke gav dem den støtte, som de med rette kunne have gjort krav på. Snarere må man vist sige, at skatterådets sympati lå hos Nyapati Shashagiri Rao, hvem de nægtede at tiltro noget ondt. Skatterådet i Madras frygtede sikkert med rette en al for hårdhændet udskiftning af indfødte embedsmænd, som også kunne føre til et administrativt sammenbrud. Men hvad Guntur distriktet angår, er der ingen tvivl om, at de begik en alvorlig fejl ved at styrke Nyapati Shashagiri Rao's magtposition på bekostning af de engelske skatteopkræveres.

Sammensværgelsen og dens omkostninger for distriktet og for statsmagten blev afsløret, da den dygtige administrator og eminente orientalist, Walter Elliot, blev sendt til Guntur med særlige beføjelser til at udrede årsagerne til distriktets vantrivsel. Walter Elliots rapport er en af hovedkilderne for denne studie af forholdene i Guntur.

Når man har læst Frykenbergs bog, sidder man tilbage med en stille rædsel og tænker uvilkårligt: gik det ligesådan til i de andre distrikter. Man tænker på en del andre korruptionssager, som man har hørt om i Madura, Coimbatore, Tanjore og Rajahmundry. Var forholdene i Guntur repræsentative for kompagniets styre i al almindelighed? Frykenberg har ikke forsøgt at besvare dette spørgsmål, og det tjener ham til ære, for det kan ikke fyldestgørende besvares, før hver enkelt distrikts historie er blevet fortalt. Frykenbergs konklusion er langt mere optimistisk end man egentlig forventer. De engelske myndigheder, mener han, tog ved lære af de fejl, der var blevet begået. I tiden 1850–70 gennemførte man en række reformer, der på afgørende måde forbedrede distrikts-administrationen i Madras provinsen.

Frykenbergs bog er efter anmelderens mening det interessanteste bidrag, som i mange år er blevet leveret til forståelse af de vilkår, under hvilke det engelske ostindiske kompagni styrede sine omfattende besiddelser. Det er et pionerarbejde, og som så mange pionerarbejder rejser det flere spørgsmål end det besvarer; men det er spørgsmål som historikerne fremover vil have glæde af at

tumle med, og vi kan kun være professor Frykenberg taknemmelige. Guntur District er en spændende bog, men takket være de mange administrative detaljer ikke en let læst bog.

BENEDICTE HJEJLE

DHARMA KUMAR: *Land and Caste in South India. Agricultural Labour in the Madras Presidency during the Nineteenth Century. Cambridge Studies in Economic History.* Cambridge University Press, 1965. xii + 211 s. 45 sh.

De emner, som Dharma Kumar har taget under behandling i sin bog *Land and Caste in South India*, ville, hvis de skulle have været tilfredsstillende behandlet, have krævet forfatterens kendskab både til historisk metode og til økonomisk teori. Dharma Kumar er ikke i besiddelse af nogen af delene. Bogen er som følge heraf blevet en temmelig forvirret opremsning af kendsgerninger og tal, hvis sandhedsværdi ikke er nøjere undersøgt, og fra hvilke det ikke er muligt at drage nogensomhelst form for konklusioner. Det kan undre, at en ellers så anerkendt skriftrække som *Cambridge Studies in Economic History* har anset bogen for værdig til optagelse.

Bogen drejer sig ikke, som dens første titel lader formode, om forholdet mellem jordbesiddelse og kaste i Sydindien. Dette er tværtimod et emne, som ganske forsømmes, og det til trods for at en analyse af ejendomsforholdene utvivlsomt ville føre til en ny og bedre forståelse af provinsens økonomiske udvikling. Bogens anden titel *Agricultural Labour in the Madras Presidency during the Nineteenth Century* er mere dækkende. Dr. Kumar har stedvis forsøgt at udregne det jordløse landproletariats størrelse og beskrive dets kår; men udvalget af tal og kendsgerninger er tilfældigt, og der er ingen sikker og overbevisende sammenhæng mellem de oplysninger, som serveres, og forfatterens egne refleksioner. Årsagerne til denne forvirring er ikke svær at opspore. Dharma Kumar har næsten udelukkende gjort brug af et trykt kildemateriale, som er ganske uegnet til det formål til hvilket det her er benyttet. Hvis vi ser lidt nærmere på dette kildemateriale, vil vi opdage, at det blev trykt med det formål for øje enten at orientere overordnede instanser i England om de problemer, vanskeligheder og bestræbelser, som provinsregeringerne måtte tage stilling til, eller at tjene til vejledning for yngre embedsmænd, der savnede oplysninger om de opgaver, de skulle løse i embeds medfør.

De kriterier, der var lagt til grund for udvælgelsen af de trykte rapporter, svarer således ikke til dem, som en historiker ville følge, hvis vedkommende havde til opgave at udgive en kildesamling. Om nogle af rapporterne gælder det, at de var udvalgt med et ganske bestemt formål for øje, f. eks. at skabe en opinion til fordel for en ganske bestemt politik, om andre, at det var lidt af en tilfældighed, at de overhovedet nogensinde blev trykt. Hvad angår reelle oplysninger, som vi finder i disse rapporter, f. eks. oplysninger om ejendomsforhold, kornpriser og lønninger, må man altid erindre sig, at disse oplysninger havde passeret 3-6 led i det administrative hierarki, før de blev nedfældet i selve rapporten. Man skal derfor være varsom med at benytte dem, før man har eftersporet deres tilblivelseshistorie. Et opgør med dette store trykte kildemateriale synes at være påkrævet ikke bare for Dharma Kumars skyld, men også til